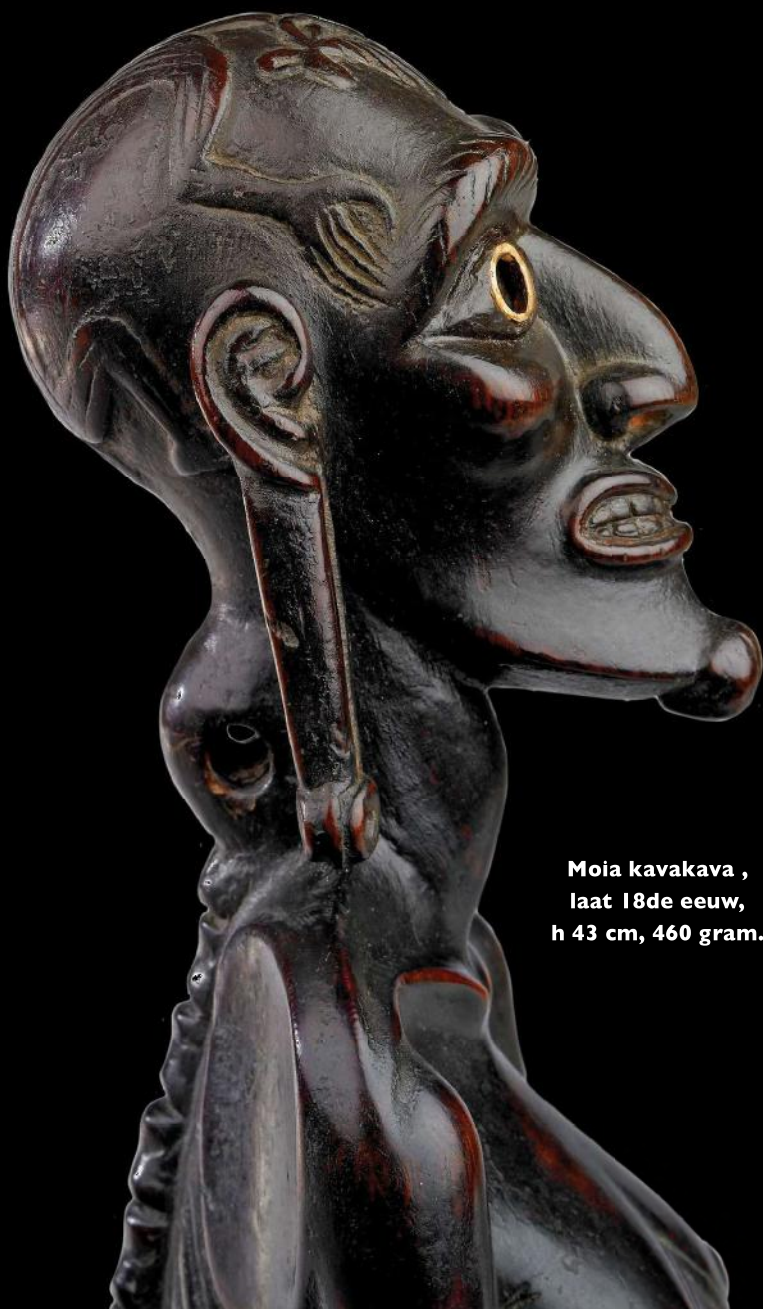

TEKST GER SCHOOLENAAR

Eeuwenlang is er gespeculeerd over de raadselachtige reusachtige stenen beelden op Paaseiland. Deze gigantische objecten zijn echter niet de enige creaties van het Rapa Nui-volk waarvan de totstandkoming en het doel onduidelijk zijn gebleven. Deze oude beschaving heeft ook kleine houten figuren gesneden, de moia kavakava, die net zoveel geheimen in zich dragen.

Moai

Moia kavakava ,
laat 18de eeuw,
h 43 cm, 460 gram.

Moia kavakava, voor 1886.
h 36 cm, 410 gram.
Rechteroog mist inleg
van obsidiaan.

kavakava

Moia kavakava,
voor 1827,
h 43 cm,
500 gram.

Moia kavakava ,
voor 1827.
h 44 cm.

Moia kavakava,
voor 1886
h 45 cm.

De ogen van de moai kavakava zijn gemaakt van bot en obsidiaan en hebben een bijna hypnotiserende uitdrukking

Een moai kavakava is het meest karakteristieke houten beeldje dat door het Rapa Nui-volk op Paaseiland is voortgebracht. De beeldjes zijn over het algemeen tussen de 40 en 50 cm hoog.

Vroeger werden ze gesneden uit het zeer harde hout van de toromiro (*Sophora toromiro*), een kleine boom die endemisch was op Paaseiland. De compacte structuur van deze houtsoort liet toe om minutieuze details aan te brengen; de hardheid en rotbestendigheid leenden zich perfect voor het werk van objecten die belangrijk zijn om de tand des tijds te weerstaan.

Legende

Volgens de legende was de schepper van de eerste moai kavakava een begaafde houtsnijder genaamd Tuu-ko-ihu. Hij was de zwager van Hotu Matua, de mythische grondlegger van de Paaseilandcultuur. Ook was hij een van Hotu Matua's volgelingen en kwam met de eerste kolonisten naar het eiland. De beeldjes zouden afbeeldingen zijn van twee geesten (*aku-aku*) die hij persoonlijk had ontmoet.

Kenmerken

Moai kavakava, wat 'beeld met ribben' betekent, verwijst naar de prominent aanwezige ribbenkast van de magere, uitgehongerde figuur, die enigszins in een kromme, naar voren gebogen houding is afgebeeld. De lange slanke armen hangen naast het lichaam.

Het uitgemergelde karakter van het beeld krijgt vorm door de ingevallen maag en geaccentueerd door uitstekende wervels die langs de ruggengraat zijn gebeeldhouwd en zich vormen naar de werving van de rug.

Sommige deskundigen zijn van mening dat deze prominente ruggengraat en de duidelijke geslachtsdelen betrekking hebben op vruchtbaarheid en op opeenvolgende generaties voorouders.

Een ander opvallend kenmerk is de hypnotiserende uitdrukking van de ogen. Ze zijn gemaakt van bot en obsidiaan (een opaak, zwart, glasachtig gesteente, ontstaan door het snel afkoelen van lava) en staren de kijker vanonder de geprononceerde wenkbrauwen aan.

De oorlellen zijn uitgerekt en er is een plug van bot ingebracht, wat duidt op de oude traditie van het Rapa Nui-volk om de oorlellen te vergroten door er voorwerpen in aan te brengen.

De symbolen die op het hoofd van de beelden zijn gekerfd, hebben mogelijk betrekking op de *Tangata manu* of vogelmancultuur. Dat was een ceremoniële competitie op Paaseiland. De cultus bestond uit een jaarlijkse wedstrijd tussen mannen die namens de leiders van hun clan het eerste ei van de manutara, de bonte stern (*Onychoprion fuscatus*) van het rotseiland Motu Nui moesten brengen naar het hoofdeiland, waarbij zij de klippen van de Rano Kau (een dode

Bonte stern

Geprononceerde wenkbrauwen

Reliefs op de schedel

Oog van bot en obsidiaan

Lange, uitgerekte oorlellen met pluggen van bot

Zichtbare tanden

Ophangoog

Vaak een klein baardje

Naar voren gebogen, kromme houding

Overontwikkelde ribbenkast

Duidelijk uitgewerkte ruggegraat

Ingevallen maag

Lange, slanke armen

Een enigszins uitpuilende buik

De voornaamste kenmerken van een moai kavakava, doorgaans tussen de 40 en 50 cm hoog.

Korte benen in verhouding tot het lichaam

Kleine voeten in verhouding tot de benen

De prijs wordt bepaald door authenticiteit, kwaliteit, maar mede door het mysterie

In een recent verleden heeft Christie's verschillende moai kavakava's met succes ter veiling gebracht. Bruno Claessens vertelde destijds over het 47 cm hoge beeld, waarvan de kwaliteit en detaillering van het snijwerk bijzonder groot is, het volgende: 'Deze figuur (links en midden) heeft duidelijk een lang ritueel leven gehad voordat hij in 1868 werd overgenomen door luitenant JG Kell van HMS Topaze. We denken dat hij is gemaakt in het begin van de 19e eeuw of zelfs daarvoor. Het weerspiegelt zowel naturalistische als gestileerde opvattingen over het menselijk lichaam. Paradoxaal genoeg

lijkt het lijkachtige uiterlijk een overweldigende vitaliteit uit te stralen. Wat zowel kunstenaars als verzamelaars aantrekt, is dat de figuur verder gaat dan de afbeelding van een voorouder. Het is een stille getuige van een lang verloren gewaande beschaving', aldus Bruno Claessens.

De opbrengst mag dan ook buitengewoon hoog genoemd worden. Er werd in juni 2021 maar liefst € 1.700.000,- voor geboden. Daarbij valt de prijs van het rechter beeld, dat ongeveer even oud is, maar minder gedetailleerd, in het niet: slechts € 850.000,- .

Naar verluidt konden alle moai kavakava zichzelf verplaatsen en, als ze hun eigenaren goed gezind waren, ze in dromen waarschuwen voor dreigend gevaar

vulkaan in het zuidwesten van Paaseiland) aan de zeekant moesten beklimmen tot aan de nederzetting Orongo. Bij aankomst overhandigde de winnaar het ei aan zijn hoofdman, die daarmee de status van geestelijk leider verkreeg. Hij werd de *Tangata manu*, de vertegenwoordiger van de schepper/god *Make Make* voor het hele eiland. Deze voorman schoor zijn hoofd kaal, waste zich niet meer en liet de nagels groeien. Maar het wordt ook niet uitgesloten dat het eenvoudigweg de emblemen zijn van de verschillende clans.

Aan de achterkant van de nek bevindt zich een ophangoog, waardoor de figuren – volgens de waarnemingen van 19e-eeuwse reizigers – tijdens rituele gelegenheden om de nek van mannen konden worden gedragen.

Hierover deed kapitein Geiseler, die in 1882 met het fregat *Hyena* Paaseiland aandeed, verslag. Hij beschrijft dat tijdens belangrijke momenten zoals oogsten, eieren verzamelen en vissen, de bevolking bijeen kwam en de meest invloedrijke mannen ‘houtsnijwerk’ (waarschijnlijk de moai kavakava) aan een ketting om hun hals droegen. Het aantal beelden (het konden er wel twintig zijn) en de sculpturale kwaliteit was afhankelijk van de sociale status van de drager.

Functie

Toch is er tot vandaag weinig bekend over de ware betekenis en het gebruik van de moai kavakava. Wel is er veel over gespeculeerd.

Behalve de verklaring uit de legende wordt ook wel een verband met vermaering en hongersnood gelegd. Tevens is geopperd dat ze voorouders of andere machtige bovennatuurlijke wezens voorstellen. Dus dat deze uitgemergelde mannelijke figuren de geesten van de doden

vertegenwoordigen, zoals de mensen van Rapa Nui ze zich voorstelden.

Het was dus de gewoonte om moai kavakava bij ceremonies in te zetten om zo de voorouders te laten deelnemen en tegelijkertijd van hun bescherming verzekerd te zijn. Naar verluidt konden alle moai kavakava zichzelf verplaatsen en, als ze hun eigenaren goed gezind waren, ze in dromen waarschuwen voor dreigend gevaar of ongeluk.

Aan de andere kant konden ze ook schade aanrichten.

Ondanks alle speculaties is de daadwerkelijke betekenis echter nog steeds niet achterhaald.

Nog een legende

Een van de vele legendes vertelt over een man genaamd Rua Nuka die zeven moai kavakava leende van de legendarische snijder Tuu-ko-ihu voor een ceremonie. Hij zette de figuren in een hut, maar de hut brandde de nacht voor de ceremonie af. Rua Huka ging de volgende ochtend naar Tuu-ko-ihu om het ongeval te melden en hem een vergoeding aan te bieden. Maar toen hij zijn hut binnenging, was hij verbaasd te zien dat alle zeven moai kavakava daar ongedeerd stonden. Tuu-ko-ihu zei dat hij die nacht had gedroomd dat zijn moai kavakava luide kreten van pijn hadden uitgestoten, waarop hij hen vroeg zichzelf in veiligheid te brengen.

Toen hij 's morgens wakker werd, vond hij de figuren echter op hun gebruikelijke plaats terug.

Bronnen

Voor dit artikel heb ik onder meer de volgende sites geraadpleegd: British Museum, Londen, Metropolitan Museum of Arts, New York Musée du quai Branly, Parijs de veilinghuizen Christie's, Sotheby's en Dorotheum.

Kijk voor moai papa op pagina 55.

Moai papa,
41 cm hoog.

Foto Dorotheum